

**Jan Siekierski, Małgorzata
Rutkowska**

**Zrównoważony rozwój jako
koncepcja w naukach
ekonomicznych**

Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 8, 359-368

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Jan Siekierski
Małgorzata Rutkowska

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ¹ JAKO KONCEPCJA W NAUKACH EKONOMICZNYCH

Wprowadzenie

Celem opracowania jest wskazanie koncepcji zrównoważonego rozwoju w naukach ekonomicznych – od ekonomii ekologicznej, ekonomii środowiska, do nauk społeczno-ekonomicznych.

W artykule zastosowano metodę opisowo-analityczną. Polegała ona na dokładnym opisie cech i zjawisk poprzez ustalanie różnic występujących między nimi. Jako wstępne narzędzie zastosowano metodę opisową; z dotychczas znanej całości wyodrębniono określone zjawisko, które opisano. Przedstawiono rzeczywistość, porównano cechy i zadania dotyczące przedmiotu badań.

1. Istota zrównoważonego rozwoju

Korzenie koncepcji zrównoważonego rozwoju sięgają do Arystotelesa i Hipokratesa, którzy uważali, że całość jest czymś więcej niż sumą części, z których

---

¹ W Polsce powstała dychotomiczna (rozdzielna) kategoria: rozwój zrównoważony i trwały, co jest zapewne wynikiem błędnego pierwotnego tłumaczenia *sustainable development* na język polski. W zagranicznej literaturze przedmiotu nie występuje oderwanie, a tym bardziej przeciwstawienie trwałości i zrównoważenia. Za nieudany tłumaczeniem może przemawiać jedynie formalny aspekt powszechnego używania terminu rozwój zrównoważony w przepisach prawa polskiego oraz w polskiej literaturze. Stąd, w celu uniknięcia sporów semantycznych, lepsze jest stosowanie pojęcia **rozwój trwały (zrównoważony)**.

się składa; a zatem i człowiek nie jest tylko sumą narządów i komórek. Osoba ludzka, jako zjawisko, musi być rozpatrywana w związku z wszelkimi innymi zjawiskami. Człowiek bowiem to nie tylko organizm biologiczny, nie tylko nośnik ról społecznych, ale w wielopoziomowej hierarchii przyrody również czynnik koordynujący zjawiska zachodzące w środowisku zewnętrznym i wewnętrznym. Świat jest zbudowany z systemów, a człowiek to również samoorganizujący się system. Zrównoważony rozwój opiera się zatem na filozofii głoszącej jedność wszechrzeczy, tzn. opiera obraz świata na podejściu systemowym. Pojęcie zrównoważonego rozwoju pochodzi pierwotnie z leśnictwa (twórcą jego był Hans Carl von Carlowitz). Oznaczało ono sposób gospodarowania lasem w taki sposób, aby nigdy nie został on zlikwidowany i by mógł się zawsze odbudować. Koncepcja zrównoważonego rozwoju była na początku XIX w. propagowana przez wszystkie niemieckie Wyższe Szkoły Leśne. Następnie pojęcie to przejęli naukowcy z innych krajów i przetłumaczono je na język angielski, gdzie była mowa o *Sustained Yield Forestry*. Określenie „sustainable” przejął następnie ruch ekologiczny i w latach osiemdziesiątych ponownie wprowadzono je do debaty politycznej. Obecnie definicja **zrównoważonego rozwoju** nie ogranicza się wyłącznie do sfery leśnictwa.

Ekonomiści klasyczni (David Ricardo, Thomas Robert Malthus, John Stuart Mill) stworzyli podstawy koncepcji rozwoju zrównoważonego; zastanawiali się oni nad granicami wzrostu – maltuzjańska doktryna ludnościowa², koncepcja malejących przychodów w rolnictwie, ricardiańska teoria renty gruntowej. Tematyką tą zajmowali się w późniejszym okresie przedstawiciele ekonomii neoklasycznej (William Stanley Jevons), marksizmu, instytucjonalizmu i ekonomii keynesowskiej³. Przedstawiciele Klubu Rzymskiego wskazali naturalne granice wzrostu i rozwoju, ponadto opowiadali się za koniecznością ograniczenia zużycia zasobów naturalnych oraz ich ochroną. Kategoria zrównoważonego rozwoju jest zatem nieodłącznym elementem polityki ekologicznej i strategii rozwoju zrównoważonego, jak również polityki społeczno-ekonomicznej i różnych strategii rozwoju społeczno-gospodarczego na wszystkich szczeblach (regionalnym, krajowym oraz międzynarodowym).

W literaturze przedmiotu istnieje wiele definicji pojęcia rozwoju zrównoważonego⁴ i stąd rozwój zrównoważony może być rozumiany i interpretowany

² Zasadnicza teza Malthusa, że ludność wzrasta szybciej niż podaż żywności.

³ H. Landreth, D.C. Colander, *Historia myśli ekonomicznej*, PWN, Warszawa 2005, s. 120-178, 246-247 i nast.

⁴ F. Piontek, *Kontrowersje i dylematy wokół rozwoju zrównoważonego i trwałego*, w: *Ekonomia a rozwój zrównoważony*, Wyd. Ekonomia i Środowisko, Białystok 2001, s. 18.

na wiele sposobów, co stanowi jednocześnie istotny problem poznawczy i praktyczny. **Zrównoważony rozwój** (*Sustainable Development*) tłumaczony jest jako trwały rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń. Pojęcia tego użyto po raz pierwszy w roku 1972 w Sztokholmie podczas I Konferencji ONZ „Środowisko i Rozwój”, a następnie w 1975 r. skonkretyzowano podczas Sesji Rady Zarządzającej Programu Narodów Zjednoczonych do Spraw Środowiska (UNEP) i ustalono, że zrównoważony rozwój to: „taki przebieg nieuchronnego i pożądanego rozwoju gospodarczego, który nie narusza w sposób istotny i nieodwracalny środowiska życia człowieka, nie doprowadza do degradacji biosfery i godzi prawa przyrody, ekonomii i kultury”⁵.

Zrównoważony rozwój jest to doktryna ekonomii politycznej, która zakłada jakość życia na poziomie, na jaki pozwala obecny rozwój cywilizacyjny, w przeciwieństwie do „żelaznej reguły ekonomii” Malthusa⁶: badania z pogranicza ekonomii i socjologii nad teorią ludności i problemami płac i pieniądza. Był on przeciwnikiem socjalizmu (równość spowoduje jeszcze większy przyrost naturalny) oraz wszelkiej pomocy dla ubogich w Anglii. Zaslugą Malthusa było podkreślenie czynnika demograficznego w procesie rozwoju społeczno-gospodarczego.

2. Podstawowe pojęcia związane ze zrównoważonym rozwojem (Raport Brundtland)

Początek słynnego zdania z raportu „*The Worker Establishment Characteristics Database*”, (WECD) z 1987 r. (tzw. Raport Brundtland⁷, od nazwiska prze-

⁵ B. Poskrobko, *Podstawy polityki ekologicznej*, w: *Ochrona środowiska. Problemy społeczne, ekonomiczne i prawne*, red. K. Górka, B. Poskrobko, W. Radecki, PWE, Warszawa 1998, s. 75.

⁶ Anonimowo opublikował on esej *Prawo ludności*, w którym sformułował prawo ludności mówiące, że przyrost ludności rośnie w postępie geometrycznym, natomiast przyrost środków utrzymania tylko w postępie arytmetycznym, co jest przyczyną nędzy mas; nie dostrzegając ekonomicznych źródeł tej nędzy, uważał za środki zaradcze różne zjawiska ograniczające przyrost ludności, przede wszystkim wojny, głód i zarazy oraz wstrzemięźliwość i późne zawieranie małżeństw (teoria zwana maltuzjanizmem).

⁷ Inaczej zwany „Nasza wspólna przyszłość”. Raport Komisji ONZ do Spraw Środowiska i Rozwoju, zatytułowany „Nasza Wspólna Przyszłość” z 1987 roku (*Our Common Future*, UN World Commission on Environment and Development, 1987), lepiej znany jako

wodniczącej komisji – Gro Harlem Brundtland) zawiera bardzo istotny przekaz, że „**na obecnym poziomie cywilizacyjnym możliwy jest rozwój zrównoważony, to jest taki rozwój, w którym potrzeby obecnego pokolenia mogą być zaspokojone bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie**”. Autorzy Raportu wskazali, że cywilizacja osiągnęła poziom dobrobytu, który jest możliwy do utrzymania, pod warunkiem odpowiedniego gospodarowania, tj. zmiany jakości wzrostu gospodarczego, która powinna dokonać się poprzez łączenie interesów ekonomicznych z ochroną środowiska. Model takiej gospodarki zakłada odpowiednio i świadomie ukształtowane relacje pomiędzy wzrostem gospodarczym, dbałością o środowisko (nie tylko przyrodnicze, ale także sztuczne – wytworzone przez człowieka) oraz zdrowie człowieka. Doktryna zrównoważonego rozwoju dąży do sprawiedliwości społecznej poprzez ekonomiczną i środowiskową efektywność przedsięwzięć zapewnioną, m.in. przez ścisły rachunek kosztów produkcji rozciągający się również w bardzo złożony sposób na zasoby zewnętrzne.

W ekonomii zrównoważonego rozwoju szerokie zastosowanie ma teoria dobra publicznego⁸. W celu prawidłowego zrozumienia, czym jest zrównoważony rozwój, istotne są dwa pojęcia⁹: **koncepcja podstawowych potrzeb** oraz **idea ograniczonych możliwości**, a zwłaszcza **wytrzymałości światowego systemu ekologicznego**. Definicja Brundtland budowana jest właśnie poprzez te dwa pojęcia. Zgodnie z nią: „zrównoważony rozwój to rozwój, który odpowiada potrzebom dzisiejszego pokolenia, nie zagrażając możliwościom przyszłych pokoleń, zaspokajając potrzeby obecne i przyszłe. Bazuje na dwóch podstawowych założeniach, to jest na **koncepcji potrzeb**, w szczególności potrzeb podstawowych najbiedniejszych, oraz uwzględnianiu **ograniczonych możliwości** i nieignorowaniu granic wyznaczanych postępowi techniki i społecznego porządku przez środowisko naturalne”¹⁰. W krę-

---

Brundtland's Report – od nazwiska przewodniczącej Komisji i zarazem premiera Norwegii pani Gro Harlem Brundtland.

⁸ T. Tietenberg, *Environmental and Natural Resource Economics*, Pearson Education, International 2003.

⁹ R.K. Stappen, *Der Wise Consensus – Die Voraussetzung für nachhaltige Entscheidungen und Problemlösungen im 21. Jahrhundert*, Eichstatt 2006, s. 41 n.

¹⁰ Z angielskiego oryginału: “Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs. **It contains within it two key concepts: The concept of „needs”, in particular the essential needs of the world's poor, to which overriding priority should be given; and – The idea of limitations imposed by the state of technology and social organization on the environment ability to meet present and future needs (Brundtland)**”. Zob. R.K. Stappen, *Der Wise Consensus*, op. cit., s. 19.

gach specjalistów w małym stopniu dyskutowano do tej pory ideę ograniczonych możliwości. Swój rodowód wywodzi ona ze znanej opinii Klubu Rzymskiego „Granice wzrostu„, zgodnie z którą w celu zapewnienia dalszej egzystencji życia na Ziemi i możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb wszystkich ludzi i przyszłych generacji należy zadbać o zrównoważony rozwój wszelkich dziedzin życia i ludzkiej działalności. W związku z nieścisłościami i niejasnościami definicyjnymi terminu zrównoważonego rozwoju, opisując to pojęcie sięga się często po definicję zawartą w normach i dokumentach Narodów Zjednoczonych¹¹. Zaletą tego sposobu postępowania jest to, że definicja ta jest ważna *per se*, nie musi być dodatkowo uzasadniana i operacjonalizowana. A zatem **„Zrównoważony rozwój Ziemi to rozwój zaspokajający podstawowe potrzeby wszystkich ludzi, a jednocześnie dbający o ochronę, zachowanie i odnowę zdrowia i integralności systemów ekologicznych Ziemi, bez ryzyka, że potrzeby przyszłych pokoleń nie będą mogły być zaspokojone, a granice wytrzymałości Ziemi zostaną przekroczone”**¹². Używając języka ekonomii, można powiedzieć, że zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju społeczeństwo powinno żyć w miarę możliwości „z odsetek”, a nie „z kapitału”. Zrównoważony rozwój oznacza, że wzrost gospodarczy prowadzi do zwiększania spójności społecznej oraz podnoszenia jakości środowiska naturalnego. Stanowi on ważny element systemu prawa międzynarodowego. Do najważniejszych dokumentów prawnomiędzynarodowych ujmujących problematykę zrównoważonego rozwoju należą: Agenda 21, Konwencja o Dostępie do Informacji, Udziale Społeczeństwa w Podejmowaniu Decyzji oraz Dostępie do Sprawiedliwości w Sprawach Dotyczących Środowiska. Znajduje się w polu zainteresowań wielu organizacji międzynarodowych (np. Program Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska, instytucje Unii Europejskiej – Parlament Europejski, Komisja Europejska, Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny).

Zasada zrównoważonego rozwoju zyskała w Polsce rangę konstytucyjną (art. 5 konstytucji RP¹³). W Rezolucji Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej ustawodawca stwierdza, że przywołany w Konstytucji zrównoważony rozwój oznacza

¹¹ Oświadczenie z Rio, *World Charter for Nature*, Stockholm Conference, 1972.

¹² W wersji angielskiej: „*Sustainable development of the Earth is a development that meets the basic needs of all human beings and which conserve, protect and restore the health and integrity of the Earth's ecosystem, without compromising the ability of future generations to meet their own needs and without going over the limits of long term capacity of the earth's ecosystem*”. Zob. R.K. Stappen, *Der Wise Consensus*, op. cit., s. 27-28; tłumaczenie własne.

¹³ Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

„taki model rozwoju, w którym zaspokajanie bieżących potrzeb społecznych oraz potrzeb przyszłych pokoleń traktowane będzie równoprawnie”¹⁴. Jednak najpełniejszą definicją zrównoważonego rozwoju jest definicja zawarta w ustawie Prawo ochrony środowiska z 2001 r., art. 3, pkt 50; według niej zrównoważony rozwój to: „taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zrównoważenia szans dostępu do środowiska poszczególnych społeczeństw lub ich obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń”¹⁵. Pojęcie zrównoważonego rozwoju jest w Polsce często definiowane jako równowaga pomiędzy trzema obszarami życia człowieka¹⁶, to jest: **sferą ekonomiczną** – rozwój gospodarczy i sprawiedliwy podział korzyści z niego wynikających, **sferą społeczną** – stały rozwój społeczny, dostęp do edukacji i służby zdrowia, **środowiskiem naturalnym** – racjonalna gospodarka zasobami środowiska, ograniczanie jego zanieczyszczenia. Koncepcja ta wiąże ze sobą każdą ze sfer życia człowieka. Celem tej równowagi jest wypracowanie takiego modelu życia, który zapewni obecnemu i przyszłemu społeczeństwu bezpieczną przyszłość. Według tej koncepcji należy żyć w taki sposób, aby umożliwić trwanie pokoleń, tzn. oszczędzać zasoby środowiska czy dbać o klimat i pogodę. Jest to tzw. sprawiedliwość międzypokoleniowa. Podkreślić także należy, że w języku potocznym pojęcie rozwoju zrównoważonego zyskuje w zależności od kontekstu nieco inne znaczenia: często używane bywa jako synonim zachowań „proekologicznych”, zaś w środowiskach biznesowych jest utożsamiane z sukcesem i innowacyjnością.

3. Zrównoważony rozwój w naukach ekonomicznych

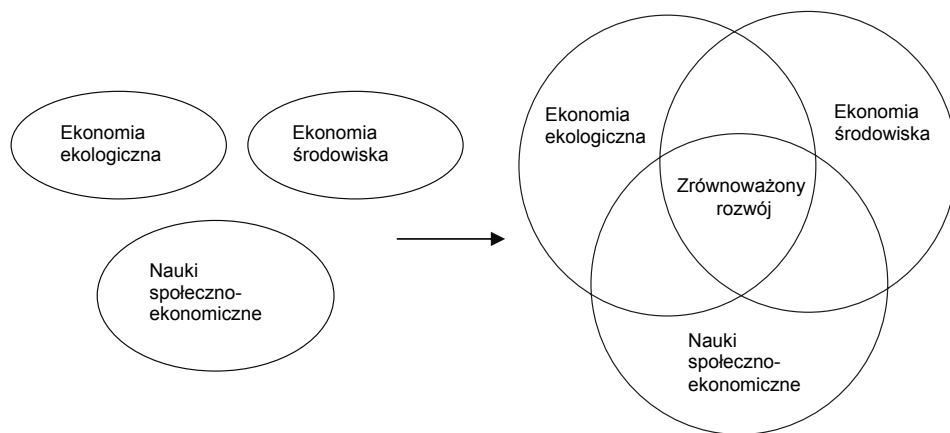
Rozwój zrównoważony zajmuje szczególne miejsce w naukach ekonomicznych, a szczególnie w ekonomii ekologicznej, ekonomii środowiska, a ostatnio w naukach społeczno-ekonomicznych (rys. 1).

¹⁴ Rezolucja Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 marca 1999 w sprawie przedstawienia przez Radę Ministrów strategii zrównoważonego rozwoju Polski (MP z 1999, nr 8, poz. 96).

¹⁵ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (DzU z dnia 20 czerwca 2001, nr 62, poz. 627).

¹⁶ A. Osypińska, *Ekologia, społeczeństwo, gospodarka — koncepcja zrównoważonego rozwoju*, magazyn „Histmag” nr 9/2007.

Rys. 1. Rozwój zrównoważony w dyscyplinach naukowych

Źródło: opracowanie własne.

Ekonomia ekologiczna

Ekonomia ekologiczna zajmuje się zarówno ochroną środowiska, jak również zrównoważonym rozwojem. Ekonomia ekologiczna przykłada znaczną wagę do procesów fizycznych (do fizycznego wymiaru w gospodarce). Ekonomia ekologiczna kładzie nacisk na trwałość ekologiczną, która obejmuje wielopokoleniowy horyzont, głównie sprawiedliwość międzypokoleniową. W ekonomii ekologicznej występują trzy główne, powiązane ze sobą problemy związane ze zrównoważonym rozwojem. Są to¹⁷:

- a) utrzymanie skali gospodarki w relacji do jej ekologicznego systemu podtrzymania życia;
- b) utrzymanie sprawiedliwego rozdziału zasobów i szans między członkami obecnego pokolenia, przede wszystkim między obecnymi a przyszłymi pokoleniami, w pewnym zakresie również między ludźmi a innymi gatunkami;
- c) utrzymanie efektywnej alokacji zasobów w czasie.

Działalność człowieka powinna zatem opierać się na sprawiedliwej dystrybucji pomiędzy pokoleniami i poszczególnymi gatunkami oraz na efektywnej alokacji zasobów naturalnych.

¹⁷ P. Jeżowski, *Kategoria rozwoju zrównoważonego w naukach ekonomicznych*, w: *Ekonomiczne problemy ochrony środowiska i rozwoju zrównoważonego w XXI wieku*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2007.

Ekonomia środowiska

Ekonomia środowiska¹⁸ jako nauka interdyscyplinarna (powstała na pograniczu ekonomii i ekologii) bada związki między procesem rozwoju społeczno-gospodarczego a stanem środowiska¹⁹. W aspekcie zrównoważonego rozwoju ekonomia środowiska koncentruje się na wzroście gospodarczym, związana jest z faktem określania odpowiedzialności za zanieczyszczenia powstałe przede wszystkim w wyniku prowadzenia działalności gospodarczej. Ekonomia środowiska zakłada, że suma kapitału naturalnego i suma kapitału wytworzonego przez człowieka jest stała, a zatem oba kapitały są substytutami, co umożliwia wzrost gospodarczy i zrównoważony rozwój. Stąd też ważnym czynnikiem procesów dostosowawczych w ekonomii środowiska są postęp techniczny oraz innowacje technologiczne, które mogą się przyczynić do odnowy czy odtwarzania zasobów odnawialnych (lasy, zasoby wód powierzchniowych, świat roślinny) oraz częściowo odnawialnych (świat zwierzęcy, mikroklimat, gleby) oraz do zastąpienia zasobów nieodnawialnych (złóża mineralne, węgiel, siarka, ropa naftowa, sól, gaz oraz kopaliny) – substytutami lub nowymi produktami.

Krytyka ekonomii środowiska w aspekcie zrównoważonego rozwoju obejmuje kilka zasadniczych kwestii. Nie podejmując się ich głębszej analizy, w opracowaniu wymieniono najważniejsze z nich. Są to:

1. Krytyka, z punktu widzenia działalności gospodarczej człowieka, decyzji, które są rozpatrywane poprzez pryzmat niezawodności rynku, tj. występowanie efektów zewnętrznych (zarówno koszty, jak też korzyści zewnętrzne są przejawem nieefektywności rynku).
2. Krytyka koncentracji ekonomii środowiska na optymalizacji negatywnych efektów zewnętrznych oraz na optymalnej dystrybucji dóbr publicznych przez zastosowanie instrumentów ekonomicznych²⁰.
3. Krytyka substytucyjności pomiędzy kapitałem naturalnym a kapitałem wytworzonym przez człowieka na korzyść zasady komplementarności.
4. Brak właściwego (odpowiedniego) stosunku co do nieodwracalności zjawisk, co oznacza zgodę na nieodwracalne zmiany.

¹⁸ Ekonomia środowiska jako nauka rozwinęła się na przełomie lat 60. i 70. XX w.

¹⁹ M. Blaug, *Teoria ekonomii*, PWN, Warszawa. 1994.

²⁰ Dobra ekologiczne są najczęściej mieszczonymi dobrami publicznymi; podlegają one bowiem wykluczeniu (samochód do korzystania z miejsc rekreacji) i rywalizacji (użytkowanie rzeki – przemysłowe czy rekreacyjne). Zob. M. Stewen, *The interdependence of allocation, distribution, scale and stability*, „Ecological Economics”, Vol. 27, 1998.

Ekonomia środowiska zatem po to, aby nie pozostać martwą dyscypliną, ewoluje i pod wpływem krytyki zmieniała swe podejście do kapitału naturalnego, uznając jego wagę. R Ayres²¹ stwierdza, że obecny i przyszły wzrost gospodarczy powinien być oparty bardziej na usługach niż, jak to miało miejsce w przeszłości, na uzależnieniu się wyłącznie od produktów materialnych i zasobów naturalnych; a to oznacza, że wzrost gospodarczy²² będzie bardziej zależny od kapitału i pracy, a nie od zasobów naturalnych.

Nauki ekonomiczno-społeczne

Wśród nowych dyscyplin ekonomiczno-społecznych, które zajmują się zrównoważonym rozwojem, wymienia się przede wszystkim: ekonomię socjologiczną (*socio-ecological economics*), ekonomię koewolucyjną (*co-evolution economics*), ekologię polityczną (*political ecology*) oraz ekologiczną ekonomię polityczną (*ecological political economy*). Dwie pierwsze z nich, tj. **ekonomia socjologiczna i ekonomia koewolucyjna**, zakładają, że człowiek jest elementem natury, a nie elementem pozostającym poza nią. W ekonomii socjologicznej przedmiotem rozważań nie jest sama jednostka, lecz grupy społeczne i społeczeństwo. Stąd ważne są: wiedza społeczna kształtowana przez partycypację i działanie w zespołach, edukacja ekologiczna, dyskusje, wartości etyczne z jednej strony oraz kultura organizacyjna z drugiej, a co za tym idzie – poprawne wartościowanie środowiska i dóbr ekologicznych²³. W **ekologii politycznej** czy **ekologicznej ekonomii politycznej** człowiek jest elementem wyobcowanym z kapitału naturalnego, natomiast uwzględniane są problemy społeczne związane z pracą, problemy teorii władzy oraz rola instytucji społecznych. W nowych dyscyplinach społeczno-ekonomicznych uwzględnia się uwarunkowania społeczne, jak również polityczne poprzez integrację elementów nie tylko z zakresu ekonomii i ekologii, ale też socjologii i politologii, co w konsekwencji powoduje upowszechnienie wiedzy ekologicznej oraz akceptację społecznej polityki ekologicznej i strategii zrównoważonego rozwoju.

²¹ R. Ayres, *Eco-thermodynamics: economics and the second law*, „Ecological Economics”, Vol. 26, 1998.

²² Kontynuacja wzrostu gospodarczego wymaga więc dematerializacji. Dematerializacja w powiązaniu ze wzrostem recyklingu zasobów nieodnawialnych napędzanego energią słoneczną.

²³ S. Faber, R. Costanza, M. Wilson, *Economic and ecological concepts for valuing ecosystem services*, „Ecological Economics”, Vol. 41, 2002.

Podsumowanie

Zrównoważony rozwój stanowi kategorię ekologiczno-społeczno-ekonomiczną, jest on oparty na tzw. systemowym myśleniu. Zrównoważony rozwój nie jest stanem, lecz procesem; jest to koncepcja płynna, która zmienia się w czasie i przestrzeni. Upowszechnianie zrównoważonego rozwoju przez inne dyscypliny naukowe pozwala na lepszy i bardziej dogłębny opis rzeczywistości zgodny z realiami społeczno-ekonomicznymi. Następuje bowiem integracja elementów ekonomii, socjologii, ekologii, politologii wraz z uwzględnieniem różnych struktur organizacyjnych i ich kultur. Koncepcja zrównoważonego rozwoju pomimo swojej wieloznaczności posiada wspólne elementy, jak: oszczędne gospodarowanie zasobami naturalnymi, przezorność w stosunku do zasad ochrony środowiska, długookresowy punkt widzenia oraz zgodność z realiami społeczno-ekonomicznymi. Zrównoważony rozwój daje zatem szansę do: ograniczania degradacji środowiska, ochrony odnawialnych i nieodnawialnych zasobów oraz wartości przyrodniczych, zmiany modelu konsumpcji, racjonalizacji produkcji oraz podnoszenia i wyrównywania dobrobytu społecznego zarówno obecnie, jak też w przyszłości. Zaznaczyć przy tym należy, że kraje wysoko rozwinięte inaczej rozumieją pojęcie zrównoważonego rozwoju niż kraje rozwijające się, dla których zrównoważony rozwój jest tożsamy z rozwojem wyrażanym we wskaźnikach przyrostu konsumpcji.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT AS A CONCEPTION IN ECONOMICS SCIENCE

Summary

As a matter of fact the Sustainable Development from idea development to the most important definitions has been discussed in this paper. Also in this study, the Brundtland Report has been presented. Farther shown full of all definitions the Sustainable Development. In this article point of importance the Sustainable Development in economic science as: ecological economy, environmental economy and economic and social science has been presented.

*Translated by Jan Siekierski
and Małgorzata Rutkowska*